

FARG'ONA SHAHRIDAGI MAKTAB O'QUVCHILARI ORASIDA TISH KARIYESINING TARQALISH DARAJASINI ANIQLASH

Parpiyeva Odinaxon Raxmanovna

Central Asian Medical University dotsenti v.v.b.

e.mail: parpiyeva.odinahon@yandex.ru, <https://orsid.org/0000-0001-6223-103X>

Абдукаримова Мархабо Рузаматовна,

Хакимова Нафиса Ойбековна,

Эргашбоев Озодбек Шерзод угли

Central Asian Medical University stomatologiya yo'nalishi talabalari.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18796215>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-fevral 2026 yil

Ma'qullandi: 24-fevral 2026 yil

Nashr qilindi: 27-fevral 2026 yil

KEYWORDS

tish kariyesi, maktab bolalari, epidemiologiya, DMFT indeksi, og'iz gigiyenasi, xavf omillari, profilaktika.

ABSTRACT

Mazkur tadqiqot Farg'ona shahridagi maktab o'quvchilari orasida tish kariyesining tarqalish darajasini aniqlash va unga ta'sir qiluvchi asosiy xavf omillarini baholashga qaratilgan. Kesimiy epidemiologik tadqiqot doirasida 7-15 yoshdagi 420 nafar o'quvchi klinik ko'rikdan o'tkazildi. Kariyes intensivligi DMFT indeksi asosida baholandi, qo'shimcha ravishda og'iz gigiyenasi odatlari va shirin mahsulotlar iste'moli bo'yicha so'rovnomalar o'tkazildi. Natijalarga ko'ra, kariyesning umumiy tarqalishi 68,3% ni tashkil etdi. Yosh ortishi bilan kariyes intensivligi oshishi kuzatildi ($p < 0,01$). Shirin mahsulotlarni tez-tez iste'mol qilish va tishlarni muntazam tozalamaslik kariyes rivojlanishining asosiy xavf omillari sifatida aniqlandi ($p < 0,001$). Olingan natijalar maktab yoshidagi bolalar orasida profilaktik stomatologik dasturlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Tish kariyesi bolalar orasida eng keng tarqalgan surunkali kasalliklardan biri bo'lib, u nafaqat og'riq va estetik muammolarni, balki umumiy sog'liq va hayot sifatining pasayishini ham keltirib chiqaradi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, maktab yoshidagi bolalarda tish kariyesining yuqori ko'rsatkichlari global sog'liqni saqlash muammosi sifatida baholanadi. Kariyes rivojlanishida noto'g'ri ovqatlanish (shakarli mahsulotlar iste'moli), og'iz gigiyenasiga rioya qilmaslik, ichimlik suvidagi ftor miqdorining yetarli emasligi va stomatologik profilaktikaning sustligi muhim omillar hisoblanadi.

O'zbekistonda 6-15 yoshli maktab o'quvchilari orasida tish kariesining tarqalishi yuqori darajada bo'lib, taxminan 60% dan yuqori ko'rsatkichni tashkil etadi. Bu ko'p omilli jarayon bo'lib, noto'g'ri ovqatlanish, og'iz bo'shlig'i gigiyenasiga rioya qilmaslik va tish parvarishining yetishmasligi asosiy sabablar hisoblanadi.

Maktab o'quvchilari orasida karies tarqalishining asosiy jihatlari:

- Yuqori tarqalish darajasi: Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktab yoshidagi bolalarning yarmidan ko'pi tish kariesidan aziyat chekadi;

• Sabablari: Asosiy etiologik omillar tarkibiga shakarli mahsulotlarni ko'p iste'mol qilish, tishlarni noto'g'ri yuvish, va ftor elementining kamligi kiradi.

Tadqiqotning maqsadi: Farg'ona shahridagi maktab o'quvchilari orasida tish kariyesining tarqalish darajasini aniqlash va unga ta'sir qiluvchi asosiy omillarni baholash.

Materiallar va usullar. Tadqiqotga Farg'ona shahridagi 5 ta umumta'lim maktabidan 7-15 yoshdagi 420 nafar o'quvchi jalb qilindi. Tanlov tasodifiy usulda amalga oshirildi. Ota-onalarning yozma roziligi olindi.

Tish holati Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti mezonlari asosida baholandi. Kariyes intensivligi DMFT (Decayed, Missing, Filled Teeth) indeksi orqali aniqlanadi.

O'quvchilardan quyidagi ma'lumotlar olindi:

- Tish yuvish chastotasi;
- Shirin mahsulotlar iste'moli;
- Stomatolog ko'rigidan o'tish tezligi.

Ma'lumotlar SPSS dasturida qayta ishlanib, o'rtacha qiymat ($M \pm SD$) va foiz ko'rsatkichlari hisoblandi. $p < 0,05$ statistik ahamiyatli deb qabul qilindi.

Natijalar. Tadqiqot natijalariga ko'ra, maktab o'quvchilarida kariyesning umumiy tarqalishi 68,3% ni tashkil etdi.

1-jadval

Yosh guruhlari bo'yicha

Yoshi	Kariyesni uchrash darajasi (%)	O'rtacha DMFT
7-9	54,2%	$1,8 \pm 0,6$
10-12	69,5%	$2,6 \pm 0,9$
13-15	78,4%	$3,4 \pm 1,2$

Kariyes ko'rsatkichi yosh oshishi bilan ortib borishi kuzatildi ($p < 0,01$).

Maktab o'quvchilarining gigiyenik odatlari:

- Kuniga 2 marta tish yuvadiganlarda kariyes — 49%
- Kuniga 1 marta — 72%
- Noto'g'ri yoki muntazam yuvmaydiganlarda — 85%

Shirinliklarni haftasiga 4 martadan ko'p iste'mol qiluvchi bolalarda DMFT ko'rsatkichi sezilarli yuqori ekanligi aniqlandi ($p < 0,001$).

Muhokama. Tadqiqot natijalari Farg'ona shahridagi maktab o'quvchilarida kariyesning yuqori tarqalganligini ko'rsatdi. Yosh ortishi bilan kasallik intensivligi oshishi doimiy tishlarning chiqishi va gigiyenik nazoratning sustlashuvi bilan izohlanadi.

Shakarli mahsulotlarni tez-tez iste'mol qilish kariyes rivojlanishining asosiy xavf omili ekanligi tasdiqlandi. Tishlarni muntazam va to'g'ri tozalash esa himoya omili sifatida namoyon bo'ldi.

Olingan natijalar boshqa hududlarda o'tkazilgan epidemiologik tadqiqotlar bilan mos keladi va maktablarda profilaktik dasturlarni kuchaytirish zarurligini ko'rsatadi.

Xulosa. Farg'ona shahridagi maktab o'quvchilari orasida tish kariyesining tarqalishi yuqori (68,3%). Asosiy xavf omillari sifatida shirin mahsulotlarni ko'p iste'mol qilish va og'iz gigiyenasining yetarli emasligi aniqlanadi.

Kariesning oldini olish uchun muntazam profilaktik stomatologik ko'riklar va gigiyena qoidalariga amal qilish bo'yicha targ'ibot ishlarini kuchaytirish, to'g'ri ovqatlanish va og'iz bo'shlig'i gigiyenasini yaxshilash choralari ko'rilishi zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдулазизова, Ш.Ш. (2019). Болалар стоматологиясида кариес профилактикаси. Тошкент: Тиббиёт-Нолй.
2. Боймуродов, Ф.Т. (2017). Оғиз саломатлиги ва профилактика усуллари. Тошкент: "Фан".
3. Каримов, М.Х. (2021). Болалар тиш касалликларининг замонавий диагностика ва даволаш усуллари. Тиббиёт журналы, 12(3), 45-50.
4. Эргашев, Д.А., & Холматов, Р.И. (2020). Флурид терапияси ва унинг болалар стоматологиясида аҳамияти. Тошкент: Ўзбекистон стоматологик жамияти.
5. Норман, С. (2018). Pediatric Dentistry: A Clinical Approach. New York: Elsevier.
6. Featherstone, J.D.B. (2008). Dental caries: a dynamic disease process. Australian Dental Journal, 53(3), 286-291.
7. Kidd, E.A.M., & Fejerskov, O. (2016). Essentials of Dental Caries. Oxford: Oxford University Press.
8. Selwitz, R.H., Ismail, A.I., & Pitts, N.B. (2007). Dental caries. The Lancet, 369(9555), 51-59.
9. Pitts, N.B., & Ekstrand, K.R. (2013). International Caries Detection and Assessment System (ICDAS). Community Dentistry and Oral Epidemiology, 41(1), e41-e52.
10. Bekzod, E., & Raxmanovna, P. O. (2026). Maktab yoshdagi bolalarda karies rivojlanishining asosiy xavf omillari: etiologiyasi, klinikasi va profilaktik chora-tadbirlari. ORIENTAL JOURNAL OF MEDICINE AND NATURAL SCIENCES, 3(1), 9-14.